

АЛЛЕРГИК РИНИТ ВА БРОНХИАЛ АСТМА КОМБИНАТЦИЯСИДА (UNITED AIRWAY DISEASE) КЛИНИК КЕЧИШ ХУСУСИЯТЛАРИ

Очилов Фархад Эшмаматович

*Навоий давлат университети табиий фанлар ва тиббиёт факультети
клиник фанлар кафедраси аллергология фани ўқитувчиси. Ўзбекистан, Навоий
шаҳри, 210100*

Эшмаматов Самир Фархад ўғли

*Тошкент давлат тиббиёт университети
даволаш факультети 1-курс талабаси.*

Аннотация: *Мазкур тадқиқотда аллергик ринит ва бронхиал астма касалликларининг биргаликда кечиши — United Airway Disease (UAD) концепцияси клиник кўринишлари ва патофизиологик хусусиятлари ўрганилди. Ушбу касалликлар ўртасидаги ўзаро боғлиқликни аниқлаш ҳамда клиник диагностика ва муолажада янги ёндашувларни ишлаб чиқиш мақсад қилинди.*

Мавзунинг долзарблиги: *Аллергик ринит ва бронхиал астма замонавий тиббиётда кенг тарқалган ва аҳоли соғлиғига жиддий таҳдид соладиган касалликлар ҳисобланади. Уларнинг кўп ҳолатларда бир вақтда учраши клиник кечиш ва даволашда муаммолар келтириб чиқаради. Шу боис, United Airway Disease концепциясини илмий асосда ўрганиш ва уни клиник амалиётга жорий этиш долзарбдир.*

Калит сўзлар: *Аллергик ринит, бронхиал астма, United Airway Disease, клиник кечиш, патофизиология, диагностика, муолажа.*

Мавзунинг мақсади: *Аллергик ринит ва бронхиал астманинг United Airway Disease доирасидаги клиник кечиш хусусиятларини таҳлил қилиш ва касалликларнинг биргаликда даволаш усулларини такомиллаштириш.*

Вазифалар

1. Allergik rinit va bronxial astmaning патофизиологик механизмларини ўрганиш.

2. UAD клиник белгилари ва уларнинг изоҳини аниқлаш.

3. Диагностика усулларини таҳлил қилиш.

4. Касалликларнинг интеграцияланган муолажаси бўйича тавсиялар ишлаб чиқиш.

1. Allergik rinit va bronxial astmaning патофизиологик механизмларини ўрганиш

Бу вазифа United Airway Disease концепциясининг назарий асосини ташкил этади. Аллергик ринит ва бронхиал астмада яллиғланиш жараёнининг умумийлиги — IgE-боғлиқ иммун жавоб, Th2-тип цитокинлар (IL-4, IL-5, IL-13),

эозинофиллар фаоллашуви ва маст хужайралар дегрануляцияси билан характерланади.

Юқори (бурун бўшлиғи) ва пастки (бронхлар) нафас йўлларидаги шиллиқ қават морфологик ва иммунологик жиҳатдан ўхшаш бўлиб, аллерген таъсирида умумий яллиғланиш каскади ривожланади. Шу сабабли бир органдаги яллиғланиш иккинчисига таъсир кўрсатади.

Ушбу вазифа:

- касалликларнинг ягона патогенетик занжирини асослаш,
- клиник интеграцияланган ёндашув зарурлигини илмий жиҳатдан исботлаш,
- замонавий биологик терапиялар (анти-IgE, анти-IL-5)ни қўллаш имкониятини баҳолашга хизмат қилади.

2. UAD клиник белгилари ва уларнинг изоҳини аниқлаш

Бу вазифа назарий билимларни клиник амалиёт билан боғлайди. UAD ҳолатида беморларда бир вақтда қуйидаги симптомлар кузатилади:

- Бурун битиши, ринорея, аксириш, қичишиш
- Йўтал, ҳансираш, кўкрак қафасида қисилиш
- Тунги симптомларнинг кучайиши

Клиник жиҳатдан муҳим жиҳат — аллергик ринит астманинг оғирлашув хавфини оширади ва унинг назоратини қийинлаштиради. Шунинг учун фақат бронхиал симптомларни эмас, балки юқори нафас йўллари белгиларини ҳам баҳолаш зарур.

Ушбу вазифа:

- UAD учун хос клиник портретни шакллантириш,
- симптомларнинг ўзаро боғлиқлигини тушунтириш,
- эрта диагностика имкониятларини оширишга хизмат қилади.

3. Диагностика усулларини таҳлил қилиш

UAD ҳолатида диагностика комплекс ёндашувни талаб этади. Фақат спирометрия ёки фақат риноскопия билан чекланиш етарли эмас.

Қуйидаги текширувлар муҳим ҳисобланади:

- Спирометрия ва бронходилатацион тест
- Пикфлоуметрия
- Риноскопия ва назал эндоскопия
- Специфик IgE ва аллергопробалар
- Қонда эозинофиллар миқдори
- FeNO (нафасдаги азот оксиди)

Бу вазифанинг аҳамияти шундаки, у UADни эрта аниқлаш ва касаллик оғирлашишининг олдини олиш имконини беради. Диагностикада юқори ва пастки нафас йўллари биргаликда баҳолаш — асосий принцип ҳисобланади.

4. Касалликларнинг интеграцияланган муолажаси бўйича тавсиялар ишлаб чиқиш

Бу вазифа тадқиқотнинг амалий аҳамиятини белгилайди. UAD концепциясига кўра даволаш ҳам ягона стратегия асосида олиб борилиши керак.

Интеграцияланган муолажа қуйидагиларни ўз ичига олади:

- Ингалицион глюкокортикостероидлар
- Назал стероидлар
- Антигистамин препаратлар
- Лейкотриен рецептор антагонистлари
- Аллерген-специфик иммунотерапия
- Биологик терапия (оғир ҳолатларда)

Муҳим жиҳат — фақат симптомларни эмас, балки яллиғланиш жараёнини назорат қилиш. Шу билан бирга, беморларни аллергиялардан ҳимоя қилиш ва профилактика чоралари кучайтирилиши лозим.

Бу вазифа клиник амалиётга қаратилган бўлиб, беморларнинг ҳаёт сифатини яхшилаш ва касаллик рецидивларини камайтиришга хизмат қилади.

Иш материаллари

Тадқиқот учун 2020-2025 йилларда Навоий вилоятида аллергия ва бронхиал астма билан касалланган 150 беморнинг тиббий маълумотлари, анамнез ва лаборатория кўрсаткичлари ўрганилди. Шунингдек, халқаро илмий адабиётлар, клиник тавсияномалар ва мета-таҳлиллар таҳлил қилинди.

Натижалар

Таҳлиллар шуни кўрсатдики, аллергия ринит ва бронхиал астма биргаликда учраганда беморларда нафас йўлларининг юқори ва пастки қисмларида ўзгаришлар бир вақтда ривожланади. Бундай беморларда симптомлар кескинроқ бўлиб, патогенетик механизмлар ўзаро мустаҳкамланади. Шунинг учун ҳам клиник таҳлил ва муолажа интеграцияланган ёндашувни талаб этади.

Муҳокама

United Airway Disease концепцияси аллергия ринит ва бронхиал астманинг ягона касаллик сифатида қаралишини таъминлайди. Бу концепция асосида беморларнинг нафас йўлларидаги яллиғланиш жараёнларини бир вақтда назорат қилиш имкони яратилади. Шу билан бирга, клиник амалиётда ушбу касалликларни ўз вақтида ва тўғри даволаш учун замонавий диагностика воситалари ва патогенетик терапия усуллари жорий этилиши муҳимлиги таъкидланади.

Хулоса

Аллергия ринит ва бронхиал астманинг United Airway Disease сифатида биргаликда кечиши клиник амалиётда кенг аҳамиятга эга. Беморларнинг соғлиғини яхшилаш ва касалликларнинг асоратларини камайтириш учун интеграцияланган ёндашувни амалга ошириш зарур.

Тавсия

- Allergik ринит ва бронхиал астма билан касалланган беморларни ўзаро боғлиқ касалликлар сифатида кузатиш.
- Диагностика жараёнида нафас йўлларининг юқори ва пастки қисмларини комплекс текшириш.
- Муолажада патогенетик ва симптоматик терапияни бирлаштириш.
- Беморларни аллергия манбаларидан ҳимоя қилиш ва профилактика чораларини кучайтириш.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР:

1. Global Initiative for Asthma (GINA). Global Strategy for Asthma Management and Prevention, 2025.
2. Bousquet J., Khaltaev N., et al. Allergic Rhinitis and its Impact on Asthma (ARIA) 2008 update. Allergy, 2008;63 Suppl 86:8-160.
3. Morjaria J.B., et al. United Airway Disease: Pathophysiology and Clinical Implications. Journal of Allergy and Clinical Immunology, 2023; 152(1): 14-25.
4. Российское респираторное общество. Клинические рекомендации по диагностике и лечению бронхиальной астмы, 2024.
5. Saito H., et al. Pathophysiological mechanisms linking allergic rhinitis and asthma. Allergy International, 2022; 71(1): 12-20.